

Demokratiforløb

Teorier om demokrati og andre styreformer

Et forløb i oldtidskundskab kan have mange forskellige vinklinger. I dette forløb vil jeg have en meget klassisk tilgang, hvor fokus vil være selve begrebet "demokrati", og hvorledes dette begreb er blevet set i antikken med perspektiver frem til i dag. Udgangspunktet er, at "demokrati" i dag i en vestlig diskurs har en udelukkende positiv konnotation, hvor enhver kritik af demokratiet som styreform ringeægtes. Forløbet vil se på, hvor dette positive syn stammer fra, og hvordan det ikke altid har været sådan. I løbet af forløbet vil det forhåbentligt blive tydeligt, hvorledes dette rent positive syn er en forholdsvis ny tilgang, der først opstår i perioden omkring og efter den franske revolution. I antikken så de toneangivende teoretikere som Aristoteles og Platon ned på det rene demokrati og i og med, at disse teoretikere lagde grundlaget for renæssancen og oplysningstidens tænkere, blev disses diskurs også negativ omkring selve begrebet demokrati. En yderligere pointe med forløbet er dog også at slå fast, at dette ændrede syn i høj grad hænger sammen med, at begrebet "demokrati" får en ny betydning hos tænkere i starten af 1800-tallet. I antikken var "demokrati" en styreform, hvor "de fattige" havde magten og regerede på bekostning af "de rige" og "de gode". En styreform, hvor der blev lagt vægt på direkte demokrati og fuldstændig lighed i deltagelsen i den offentlige beslutningsproces. Tænkere som Aristoteles og Platon ser altså denne styreform som, at "de uoplyste" hersker over "de oplyste". Først med idéerne om, at demokratiet kan være repræsentativt, og at de "uoplyste" altså kan vælge nogle "oplyste" til at herske, ændres synet på demokratiet blandt teoretikerne. Indtil da ses den blandede styreform, republikken, som den bedste af alle styreformer.

Jeg tager i forløbet udgangspunkt i den moderne opfattelse af demokratiet, og hvorledes demokratiet defineres i dag. Derefter forsøger dette forløb at arbejde så induktivt som muligt ved kun at give korte introduktioner til de enkelte forfattere og værker og ellers lade eleverne selv udlede, hvorledes demokratiet fungerede i antikken, og hvorledes antikkens teoretikere så på denne styreform. Arbejdet vil desuden have en diakron tilgang idet der vil blive sammenlignet, hvorledes man ser på demokratiet i forskellige perioder. Mht. til fagets metoder vil forløbet selvfølgelig også bruge en autoptisk tilgang til teksterne, men hvis man ser den følgende forløbsbeskrivelse, vil man se, at der i høj grad er tale om en historisk læsning, der nok til tider vil tendere en samfundsvidenskabelig tilgang til teksterne. Derudover vil der blive lagt stor vægt på de antikke teoriers receptionshistorie. Forløbet kunne da med fordel også læses i samarbejde med samfundsfag eller historie og bruges til at tone oldtidskundskab i en samfundsvidenskabelig studieretning.

Undervisningsbeskrivelse

Kernestof:

Aristoteles , Statslæren (Politika)) 3. bog kap V, 1-10 + 6. bog kap. I+III,	ca. 14 sider
Aristoteles , Athenernes Statsforfatning (Ath. Pol.) kap. 42-45	ca. 5 sider
Platon , Statsmanden, kapitel 31-41	ca. 18 sider
Platon , Hulebilledet (Staten, 7. bog, kap. 1-5)	ca. 10 sider

Perspektivtekster:

Niccolo Machiavelli, *Drøftelser af de første 10 bøger hos Livius*, 1. bog kap. 2

Charles de Montesquieu, *Om Lovenes Ånd*, 2. bog kap. 1-2

Per Stig Møller "Er det repræsentative demokrati repræsentativt?" Kronik i Berlingske, sektion 3, side 17, 15. juni 2013

Formål med forløbet:

- at give en bedre forståelse for, hvad demokrati er og hvordan demokratibegrebet har udviklet sig.
- at undersøge forskelle og ligheder mellem antikt og moderne demokrati.
- at påvise, hvorledes antikke politiske teorier har påvirket teoridannelse i renæssance, oplysningstid og i dag.
- at undersøge, hvorledes synet på demokrati har udviklet sig igennem tiderne.
- at forstå, hvilken betydning Aristoteles og til dels Platon har haft for senere tænkning og videnskab.

Spørgsmål, der vil blive undersøgt:

- Hvad er demokrati?
- Hvordan så det antikke demokrati ud?
- Hvorfor indførtes demokrati?
- Hvad mente de græske teoretikere om demokratiet som styreform?
- Hvorledes har de græske tænkeres syn på demokratiet påvirket de moderne politiske tænkeres syn?
- Hvorfor og hvordan kom demokratiet tilbage som styreform?
- Hvordan adskiller det moderne demokrati sig fra det antikke?

Forløbsbeskrivelse (70 minutters moduler):

	Indhold	Materiale	Lektie til modulet	Didaktisering
Modul 1	Hvad er "demokrati"? Intro til forløbet. Intro til Aristoteles	Intro til dansk wikipedia artikel om demokrati Politika 3.bog V 1-10 Baggrund: Kilder til Demokratiet i Athen: s. 44-50	Læs side 44-45 i "Kilder til Demokratiet i Athen" af MHH Læseformål: Hvem var Aristoteles? Hvad består Aristoteles' forfatterskab af? Hvad handler "Statslæren" om?	<ol style="list-style-type: none"> 1) Læs indledningen til wikipedias artikel om demokrati. (individuel+klasse) Hvorledes defineres "demokrati"? Hvilke problemer er der i at definere "demokrati"? 2) Sammenlign dine noter til læseformålet med din sidemand. Skriv sammen med din makker en vigtig ting op på tavlen om Aristoteles eller hans værk. (par) 3) Læs i par eller grupper 3. bog af Aristoteles' "Statslæren" afsnit V 1-10. <ul style="list-style-type: none"> - Lav et skema, hvor I opstiller Aristoteles' 6 mulige styreformer, og hvor I undersøger hver af disse for: <ul style="list-style-type: none"> Hvem har magten? Hvem tilgodeses i denne forfatning? - Overvej desuden hvorledes Aristoteles skelner mellem en god og en dårlig forfatning. 4) Efter en hurtig gennemgang af 3) fokuseres nu på genren. Der diskuteres på klassen, hvilken genre, der er tale om og derefter ses teksten igennem igen sammen med sidemanden og find så mange tegn på at vi har med en videnskabelig afhandling at gøre. (brug af adjektiver, stillejet, problematisering af egne resultater m.m.) 5) Til sidst i modulet tages der en klassediskussion om to emner ud fra teksten (V 8-10): <ol style="list-style-type: none"> 1) Hvad er lighed? 2) Hvad er formålet med en stat?

<p>Modul 2</p>	<p>Hvad er "demokrati"? Fortsat</p> <p>Dette modul kan med fordel deles i to moduler, hvor der arbejdes grundigere med skriftlighed (Hvis der er tid)</p>	<p>Politika 6. bog I + III</p>	<p>Læs kapitel I i 6. bog af "Statslæren" -Find kodeord, som ifølge Aristoteles associeres med demokratiet.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Opsamling på lektien: Alle skriver kodeord og citater om demokratiet på tavlen /google dox eller lignende. 2) Skriv individuelt en kort redegørelse for, hvad et demokrati er ifølge Aristoteles. 15 minutter 3) Læs redegørelsen op for sidemanden og giv feedback på hinandens redegørelse. 4) Læs kapitel III i 6. bog af "Statslæren". 5) Skriv fordele og ulemper ved demokratiet op ifølge Aristoteles. Sammenlign med sidemandens lister. 6) Skriv nu en kort vurdering af demokratiet på baggrund af Aristoteles kommentarer i kap.III. 7) Send evt. redegørelse og vurdering til din lærer 8) Klasseopsamling. <ol style="list-style-type: none"> a. Hvordan definerer Aristoteles "demokrati" og hvad synes han om det.
<p>Modul 3</p>	<p>Hvordan så det antikke demokrati ud?</p>	<p>Aristoteles (Ath. Pol.) kap. 42-45</p>	<p>Læs side 46-50 i "Kilder til Demokratiet i Athen" Læseformål: Hvad er forskellen på de to værker "Statslæren" og "Athenernes Statsforfatning"?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Repeter kort hvem Aristoteles var og hvordan han opfatter demokratiet. 2) Opsaml lektien ved at se på forskellen på de to værker (deres genre og deres fokus) 3) Længere Gruppearbejde: Tegn efter at have læst Ath.Pol. 42-45 en figur eller en tegning, der viser det athenske demokratis indretning. Opstil desuden en liste over punkter, hvor det athenske demokrati adskiller sig fra det danske. 4) Opsamling ved at fremlægge plancherne for andre grupper. 5) Afsluttende klasses Diskussion: Hvorledes adskiller det athenske demokrati sig fra det danske og hvilket af de to er mest demokratisk. 6) Vurder evt. til sidst ud fra tegningerne, hvad Aristoteles har imod det athenske demokrati.

Modul 4	Hvem var Platon og hvad er centralt i hans tænkning?	Hulebilledet + (Sollignelsen)	<p>Læs side 40-41 i "Kilder til Demokratiet i Athen"</p> <p>Læseformål: Hvem var Platon? Hvad består Platons forfatterskab af? Hvad handler "Staten" om?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Opsamling af lektien. <ul style="list-style-type: none"> - Hvem var Platon og hvorledes er hans sammenhæng med Aristoteles? - Hvad skriver Platon om? - Hvad handler "Staten" om? 2) Læs på klassen Hulebilledet to og to, mens I tegner hulen og sætter så mange begreber som muligt fra teksten på tegningen. 3) Opsamling af centrale begreber hos Platon med fokus på doxa-episteme, fænomener-idéer, menneskeligt-guddommeligt og legemligt-sjæleligt. 4) evt. intro til "Statsmanden"
---------	--	-------------------------------	---	---

Modul 5	Platon	Statsmanden 31-41 (I dette modul 31-33) (Kan evt. erstattes af Staten, 8. bog: 556e-62a (543-563))	Læs side 45-47 + 54-55 (med kapitel 30-41 fremhævet) i Platon – Samlede værker i ny oversættelse II. (Indledningen til Statsmanden)	<ol style="list-style-type: none"> 1) Kort præsentation af teksten og personerne ud fra lektien 2) Læs i par kap. 31-33 af "Statsmanden". Den ene er "Den Unge Sokrates" den anden er "Eleateren" (byt gerne halvvejs). <ul style="list-style-type: none"> - Kommentér på den sokratiske dialog og hvordan den virker. Hvilke roller har de to? - Kap. 31: Hvilke 5 styreformer nævner Eleateren? Hvilke modsætninger plejer man at bruge, når en styreform skal defineres? Hvad synes Eleateren om disse definitioner? - Kap. 32: Hvem er den rette hersker (konge) og i hvilke styreformer, kan vi finde en sådan? Hvilke egenskaber er væsentlige og hvilke er uvæsentlige for sådan en hersker iflg. Eleateren? - Kap.33 (stop ved linje 9 på side 105): Hvad er en ægte forfatning? Hvad er en god kopi af en ægte forfatning? Og hvad er en dårlig kopi? 3) Opsamling af væsentligste pointer 4) Diskutér nu hvorfor Platon skriver som han gør. Inddrag hans tanker fra hulebilledet og modsætningen mellem doxa og episteme samt fænomenerne og idéerne. Hvor finder vi den sande konge som eleateren taler om? 5) Lav en illustration, der viser de væsentligste pointer fra 31-33.
---------	--------	---	---	--

Modul 6	Platon	Statsmanden 33- 38	Læs kap. 33-35 i "Statsmanden" Læseformål: Hvad er problemet med lovgivning iflg. Eleateren? Forklar Eleaterens tre billeder på dilemmaet omkring lovgivning.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Gennemgå de to læseformål. 2) Diskutér disse tanker ud fra hulebilledet. 3) Skriv med sidemanden en grundlov for Eleaterens bedste forfatning. (Kan gøres meget hurtigt!) 4) Diskutér forudsætningerne for at denne ægte forfatning kan føres ud i livet. 5) Læs nu kap. 36-38 i par. <ul style="list-style-type: none"> - Hvor er der størst chance for at finde den ægte forfatning? - Hvad mener Eleateren om demokratiet? - I slutningen af kap. 7 og i kap. 8 opstiller Eleateren et misfoster af en styreform, men er det et tænkt eksempel? 6) Diskutér afsluttende, hvad Eleateren (og Platon) ville sige til den måde Danmark bliver ledet på i dag.
Modul 7	Platon	Statsmanden 39-41	Læs kap. 39-41 i "Statsmanden" Læseformål: Hvorfor er det alligevel bedst at følge lovene? Hvordan defineres en jordisk konge? Hvilke 7 styreformer ender Eleateren op med?	<ol style="list-style-type: none"> 1) Tegn en figur, der viser Eleaterens 7 styreformer i prioriteret rækkefølge 2) Hvilke problemer er der med den 7. styreform? 3) Afsluttende opgave (skriv en halv side med mindst 2 citater): Hvis du skal forklare, hvad demokrati er, udelukkende ud fra Aristoteles og Platon, hvordan ville billedet se ud? 4) Opsamling: Hvad er det Aristoteles og specielt Platon har imod demokratiet? 5) Læs evt. i Paideia om Platon og Aristoteles. Hvad er forskellen på de to og deres måde at se verden på. Kom også ind på forskellen på deres måde at skrive på.

Modul 8	Machiavelli	1.bog kap. 2 af "Drøftelser" ("Discorsi")	Læs kap. 2 af 1. bog af Machiavellis "Drøftelser" (s.52-57) Læseformål: Hvilke styreformer nævnes? Hvad kendetegner den lykkeligste og mest fuldkomne stat? Hvilke stater nævnes som de historisk set mest lykkelige og hvilke er de mest ulykkelige?	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ud fra individuelle søgninger: Hvem var Machiavelli og hvad er han mest kendt for? 2) Opstil i par <ul style="list-style-type: none"> - Hans 6+1 styreformer og overvej, hvilken han bedst kan lide. - Hvilke stater der har været lykkeligst historisk set og hvorfor. - En sammenligning af Sparta og Athen. - Vurdér hvad Machiavelli mener om demokrati. 3) Diskuter, hvorledes man kan se, at Machiavelli er inspireret af Platon og Aristoteles' tanker. Hvor nævner Machiavelli dem uden at nævne dem? 4) Diskuter desuden renæssancen og dens sammenhæng med antikken. 5) Undersøg den politiske situation i Firenze ca. 1510-20. Hvorfor skriver Machiavelli dette værk?
---------	-------------	--	---	---

Modul 9	Montesquieu	Om lovenes ånd 2. bog kap. 1-2	Læs om 1700-tallets Frankrig og Oplysningstiden. F.eks. i den Verdenshistorie, klassen bruger i Historie.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Klasseopsamling på baggrund af lektien: <ul style="list-style-type: none"> - Hvad er centralt for oplysningstænkningen? - Hvorledes var Frankrig styret i midten af 1700-tallet? - Nævn nogle oplysningstænkere. 2) Introducer kort Montesquieu 3) Læs nu i grupper kap. 1-2 af 2. bog af "Om Lovenes Ånd" <ul style="list-style-type: none"> - Hvor mange og hvilke forskellige styreformer taler Montesquieu om. - Hvorledes adskiller denne opdeling sig fra Platons, Aristoteles' og Machiavellis? - Hvordan definerer/ beskriver Montesquieu demokratiet og hvorledes det fungerer? - På hvilken måde er Montesquieus beskrivelse af demokratiet anderledes end dem vi tidligere har set? - Hvad synes Montesquieu om demokratiet? - Hvad mener Montesquieu om klasseforskellens indflydelse på beslutningsprocessen? - Hvordan kan hans synspunkt hænge sammen med en ændret definition af demokratiet? - Vil Montesquieu være enig eller uenig med Platon om folket og dets evne til at regere? 4) Opsamling med fokus på, at demokrati får en mere positiv konnotation, fordi der nu åbnes for repræsentativt demokrati. Montesquieu mener stadig at pøblen er uvidende, men nu kan den afgive sin magt til indsigtfulde. Demokratidefinitionen nærmer sig definitionen af en republik.
---------	-------------	--------------------------------	---	--

Modul 10	Har Danmark demokrati i dag?	Kronik: "Er det repræsentative demokrati repræsentativt?" Berlingske, sektion 3, side 17, 15. juni 2013. Af Per Stig Møller (tidl. MF og Udenrigsminister)	Læs Kronikken derhjemme og opstil 3 problemer, som Per Stig Møller rejser vedr. det danske demokrati.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Klasseopsamling: Hvordan fungerer det danske demokrati? – Tegn eventuelt på tavlen eller find figur på nettet. 2) Fortsæt diskussion fra modul 3 om forskelle og ligheder mellem det danske og det athenske demokrati. 3) Hvordan ser Per Stig Møller på demokratiet og hvordan definerer han det? 4) Sammenlign de i lektionen fundne problemstillinger og diskuter disse med udgangspunkt i figuren fra punkt. 1 5a) Lav grupper og fordel rollerne: Platon, Aristoteles, Montesquieu, Per Stig Møller. Diskutér i disse grupper: <ul style="list-style-type: none"> - Hvad er demokrati? - Hvad er fordele og ulemper ved demokrati? - Hvorledes skal man forholde sig til de problemer, der nævnes i kronikken, og hvordan løser man dem? 5b) Skriv et læserbrev eller en kronik, hvor du svarer på kritikken, sådan som du forestiller dig, at Platon ville have svaret. 5) Opsamling på demokratiets udvikling og demokratiopfattelsernes udvikling.
Eksamen	<p>En mulig perspektivtekst kunne være et uddrag af Jean-Jacques Rousseaus "Samfundskontrakten", der kan gås til på samme måde som Montesquieus tekst. Man kunne f.eks. bruge 3. bog kapitel 4 (+7). Det er dog vigtigt her at slå fast, at Rousseau her taler om regeringsmagten (altså den udøvende magt). Han mener at den lovgivende magt bør være demokratisk, men den udøvende må aldrig være demokratisk!</p>			

Litteraturliste

Litteratur brugt i forløbet:

Antikke tekster:

Aristoteles, *Statslære v./ Norvin & Fuglsang*, Gyldendal, 1997

Platon, *Samlede værker i ny Oversættelse – Bind II + IV udg./Mejer & Tortzen*, Gyldendal, 2010 og 2013

Kildesamlinger:

Hansen, Mogens Herman, *Kilder til Demokratiet i Athen*, Nyt Nordisk Forlag, 1994 (Athenernes Statsforfatning)

Perspektivtekster

Machiavelli, Niccolo, *Drøftelser af de første 10 bøger hos Livius v./Fritz Wolder*, Helikon, 2004

Montesquieu, Charles de, *Om Lovenes Ånd – Bind 1 v./Merete Klenow With*, Gads Forlag, 1998

Rousseau, Jean-Jacques, *Samfundskontrakten v./Mogens Chrom Jacobsen*, Det lille Forlag, 2007

Øvrigt litteratur

Bloch, Christensen, Ebbesen, Fink, Hansen og Mora-Marquez, *Aristoteles gennem tiderne*, Klassikerforeningens Kildehæfter, 2012

Cartledge, Paul, *Democracy – a life*, Oxford, 2016

Damsgaard-Madsen, Aksel, *Stat og samfund i det klassiske Athen*, Aarhus Universitetsforlag,

Damsgaard-Madsen, Aksel, *Det athenske demokrati*, Gjellerup, 1970

Hansen, Mogens Herman, *Demokratiets Historie*, Museum Tusulanums Forlag, 2012

Hansen, Mogens Herman, *Det athenske demokrati i 4. århundrede f.kr. (1-6)*, Museum Tusulanums Forlag, 1985

Hansen, Mogens Herman, *Det athenske demokrati – og vores*, Museum Tusulanums Forlag, 2005

Hansen, Mogens Herman, *Kilder til demokratiets historie 1750-2000*, Museum Tusulanums Forlag, 2005

Hansen, Mogens Herman, *Polis – Den oldgræske bystatskultur*, Museum Tusulanums Forlag, 2007